

Motion till riksdagen

1988/89: Ub299

av Lars Werner m. fl. (vpk)

Lärarna i grundskolan och gymnasieskolan

Lärarna är den viktigaste resursen i skolan. I elevernas kunskapssökande är det lärarna som är den viktigaste kunskaps- och inspirationskällan. Det är från lärarna stödet måste komma då en elev behöver hjälp.

Vpk har i en annan motion till årets riksmöte tagit upp problemet med att lärarna på grundskolans högstadium och i gymnasieskolan ofta ges rollen som domare. Det är läraren som skall betygsätta elevens prestationer och det försvårar ett förtroendefullt samarbete.

Under 1988 har skolöverstyrelsen producerat en rapport R 88:37 Att vara lärare i grundskolan som redovisar resultaten av en undersökning bland grundskolans lärare. Där framgår att läraryrket framför allt är kreativt och skapande. Det fyller ens tid och man har förmånen att känna att man utträtt något för samhället tillsammans med sina kolleger. Det är läraryrkets plusvärden. Till yrkets minusvärden hör att man inte kan ge eleverna en meningsfull undervisning i den utsträckning man önskar, det inrymmer stress och man får inte den uppskattning som man önskar.

Rapporten visar att skillnaden är stor mellan hur lärarna önskar att det vore och hur det faktiskt är. Men trots det är läraryrket för den övervägande majoriteten ett yrke man vill stanna kvar i och ett yrke som de allra flesta trivs väl med.

Det finns anledning att noga behandla vilka åtgärder som behövs för att lärarna skall få möjlighet att verkligen ge eleverna en meningsfull undervisning och hjälpa varje elev fram till goda kunskaper och en harmonisk uppväxt. Med en hårdnande konkurrens om arbetskraften blir det allt viktigare att skolan kan erbjuda lärarna en arbetssituation som gör att de stannar i yrket.

Arbetsmiljö

Under 1988 gjorde yrkesinspektionen en kartläggning av grund- och gymnasieskolorna i Stockholms län. Den visade att ingen arbetsmiljö är så usel som skolans. T. o. m. fängelserna framstod som rena lyxarbetsplatserna i jämförelse med den miljö som elever och lärare tvingas vistas i. Yrkesinspektionen bedömer att en omedelbar upprustning av skolorna är akut och nödvändig.

De nedskärningar som drabbat skolan har även påverkat arbetsmiljön. Många av skolornas lokaler är hälsovådliga att vistas i och ännu fler är trista att arbeta i eller fungerar dåligt att bedriva undervisning i.

Många lärare saknar en funktionell arbetsplats för den delen av arbetstiden som inte utgörs av lektionstimmar. En annan stor brist är avsaknaden av ordentliga personalutrymmen och toaletterna är för få eller utformade på ett otidsenligt sätt.

Ofta saknas pengar till reparationer av t. ex. AV-hjälpmiddel och inköp av nya och aktuella läromedel. Det leder till att lärarna tvingas använda mycket tid åt att stå vid kopieringsapparaten för att kunna erbjuda eleverna aktuella kunskaper. Eller att lärarna tvingas använda dyrbar tid åt att jaga skolan runt efter en fungerande bandspelare, använda lunchrasten åt att försöka laga filmduken, pussla med varandras scheman för att alla ska få tillgång till det enda klassrum där mörklägningsanordningen fungerar osv.

Vpk har i en annan motion till årets riksmöte föreslagit ett femårigt reinvesteringsprogram för skolan för att åtgärda bristerna i arbetsmiljö, lokaler, utrustning, läromedel m. m.

Fler lärare

Det har visat sig vara svårt att rekrytera studerande till grundskollärlinjen. Drygt 30% av platserna på linjen är obesatta. Detta trots att man vid vissa högskolor lämnat dispens för sökande som inte uppfyller de skärpta behörighetskraven.

Ett annat problem är den sneda könsfördelningen på grundskollärlinjen; 80% av de antagna är kvinnor. Även på inriktningen Ma/No åk 4–9, som har den största andelen män, utgör kvinnorna 66% av de studerande.

Man kan förvänta sig att rekryteringen ökar då grundskollärlinjen och behörighetskraven blir mer kända. Men det räcker inte med ökad information för att locka tillräckligt många till läraryrket.

Andelen obehöriga lärare har ökat under det senaste året, och enligt uppgifter från SCB är det så mycket som varannan ny lärare som lämnar yrket. Dessa uppgifter står i viss motsättning till den rapport från SÖ som vi inledningsvis refererade. Den slutsats man kan dra av dessa uppgifter är att det framför allt är de nyexaminerade lärarnas yrkesbenägenhet som drastiskt har minskat. Vpk menar att det nu är dags att uppvärdera läraryrket. Barnen och ungdomarna är allas vår framtid, deras utveckling och utbildning är av största vikt för hela samhället.

För att läraren skall ha en rimlig chans att hinna med varje elev och för att skapa ett bättre arbetsklimat i klassrummet måste antalet elever per klass minska. Vpk har i en annan motion till årets riksmöte föreslagit att klasstorleken ska minska till max 25 elever i hela grundskolan.

Enligt vpk:s uppfattning är bevarandet av statligt reglerade lärartjänster med en enhetlig lönesättning viktiga faktorer för att garantera lärarnas möjlighet att t. ex. byta skola eller flytta till en annan kommun utan att riskera sämre lön eller en sämre arbetssituation.

Fortbildning

Mot. 1988/89
Ub299

Vpk menar att lärarnas behov av fortbildning är betydligt större än vad regeringen erkänner i förslaget till statsbudget för 1989/90. Det gäller inte minst behovet av kompletterande fortbildning för de lärare som har en utbildning som inte stämmer överens med de nya grundskollärartjänsterna.

Även inom andra områden är behovet av fortbildning stort, t. ex. är det mycket viktigt att lärare ges möjligheter att tillgodogöra sig nya och aktuella kunskaper inom sina ämnesområden.

Vpk menar att en utökad fortbildning är ett sätt för statsmakterna att visa att man satsar på skolan och värderar lärarna som den viktigaste resursen i skolan. Det skulle underlätta rekryteringen av nya lärare och stimulera äldre lärare att stanna i yrket.

Vpk anser att ytterligare medel behöver anslås för lärarfortbildning. Vi föreslår att riksdagen hos regeringen snarast begär förslag om hur behovet av fortbildning på längre sikt kan tillgodoses.

Vikarier

Korttidsvikarierna har länge varit ett problem i skolan. Vikarien tvingas ofta rycka in med bara någon timmes varsel och har då ingen möjlighet att förbereda undervisningen. Vikarien är främmande för eleverna och det är för vikarien omöjligt att hjälpa varje elev utifrån elevens egna förutsättningar och behov.

Korttidsvikariens uppgift blir inte sällan att helt enkelt agera "kontrollant" i klassen den eller de dagar den ordinarie läraren är borta. När den ordinarie läraren sedan återvänder måste hon/han tillsammans med klassen ofta "arbeta ifatt" den tid som mer eller mindre gått förlorad under lärarens korttidsfrånvaro.

De problem och svårigheter som i dag ofta uppkommer i samband med att en lärare blir hastigt sjuk några dagar drabbar både elever, lärare och korttidsvikarie.

För att komma till rätta med problemen föreslår vpk en ökad grundbemannning. Med fler lärare, som arbetar tillsammans i arbetslag, kan skolan klara sig utan korttidsvikarier.

Den modellen har provats i några skolor med gott resultat. Både lärare, elever och de som förut var korttidsvikarier gynnas av modellen med en ökad grundbemannning. "Vikarien", som i den här modellen är en av klassens ordinarie lärare, känner eleverna och är väl insatt i undervisningen. Eleverna slipper möta nya ansikten och får en kontinuerlig undervisning ihop med lärare som de, förhoppningsvis, har förtroende för. Den frånvarande läraren, slutligen, slipper "göra om" vikariens arbete.

Vpk föreslår att regeringen ges i uppdrag att återkomma med förslag om att öka grundbemanningen på skolorna för att slippa korttidsvikarier.

Lärarens uppgift är i första hand av pedagogisk natur, men läraren har även en social uppgift.

De problem som läraren möter i sitt yrke är både pedagogiska och sociala. Ofta är det problem med sociala eller psyko-sociala orsaker som av läraren upplevs som svårast att hantera. Det kan t. ex. vara mobbning i klassen, elever som "klättrar på väggarna", rasistiska eller främlingsfientliga tendenser i klassen, en ständig oro i klassrummet, våld, mobbning av läraren osv.

När det gäller pedagogiska svårigheter kan läraren finna stöd och hjälp hos kolleger eller skolledning. Men de övriga problem, som läraren förväntas hantera och lösa, talas det alltför ofta tyst om. Dessa svårigheter upplevs ofta som mycket påfrestande och hämmar, eller i värsta fall helt omöjliggör, en bra undervisning.

Läraren får i sin utbildning mycket begränsade kunskaper om hur den här typen av problem skall hanteras. Vanligt är att då problem, av den typ vi nämnt ovan, uppstår i klassen så leder det till allvarliga samtal mellan berörda elever, lärare och skolledning. Men skolledningen har mycket sällan någon speciell kompetens eller utbildning som gör att skolledningen är speciellt skickad att lösa den här typen av problem.

Vpk menar att skolan måste tillföras kompetens och kunskap för att på ett framgångsrikt sätt kunna möta svårigheter av social och psyko-social natur.

Skolans kurator och annan elevvårdspersonal är en ovärderlig resurs i skolan. Deras uppgift är i första hand att hjälpa till att lösa den enskilde elevens problem och behov.

De enskilda elevernas situation har naturligtvis stor betydelse för hur klassrumssituationen är. Men vi menar att det i skolan bör finnas resurser att förutom att hjälpa den enskilde eleven också lösa de problem som uppstår i klassrummet.

Vpk föreslår att t. ex. en kurator, eller någon annan person med relevant utbildning, anställs på skolorna med uppgift att ge lärarna handledning i hur de ska söka lösa de svårigheter i undervisningssituationen som inte är av pedagogisk natur. En sådan handledning, diskussion och rådgivning bör ske gemensamt för ett arbetslag eller en grupp lärare. Säkerligen har lärare mycket erfarenhet att förmedla till varandra när man väl ges tillfälle att tala öppet om problemen.

Cash-limit-metoden

Vpk har i andra motioner till årets riksmöte avvisat den metod för styrning av statligt finansierade verksamheter, den s. k. cash-limit-metoden, som riksdagen beslutat om.

Vpk motsatte sig det beslutet förra året och vi menar fortfarande att de målsättningar för t. ex. skolan som bestäms av riksdagen måste fullföljas även om de kostar pengar.

Att tillämpa cash-limit-metoden på skolans område leder till att lärare och elever hamnar i ett onaturligt och olyckligt motsatsförhållande. Vpk menar att det är orimligt att en lönemässig uppvärdering av läraryrket skall medföra försämringar för eleverna.

Den s. k. cash-limit-metoden bör inte användas på skolans område.

Mot. 1988/89
Ub299

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statligt reglerade lärartjänster,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur behovet av lärarfortbildning på längre sikt kan tillgodoses,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en ökad grundbemanning på skolorna för att slippa korttidsvikarier i enlighet med vad som i motionen anförts,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lärarnas behov av handledare för att lösa sådana problem i undervisningssituationen som inte är av pedagogisk natur.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den s. k. cash-limit-metoden¹].

Stockholm den 24 januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Hans Petersson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Björn Samuelson (vpk)

¹ 1988/89: Fi216

